

Toelichting bij motie pilot repressievrije bijstand

“Werklozen zijn luie mensen die niet willen werken. Alleen door hen op te jagen en (vaak vernederende en onzinnige) verplichtingen op te leggen, krijg je mensen aan het werk.” Dat is het wantrouwige mensbeeld, waarop de onlangs ingevoerde Participatiewet is gebaseerd. Het is een mensbeeld dat GroenLinks niet deelt.

Decennia hebben we gewerkt aan het opbouwen van een sociaal vangnet. Maar het collectieve gevoel van solidariteit is omgeslagen in wantrouwen. Het bieden van een bestaansminimum wordt steeds meer gezien als liefdadigheid. En de jarenlange tendens naar strengere regels en fraudebestrijding in de bijstand bereikt met de nieuwe bijstandsregels een ongemakkelijk dieptepunt.

Het leidt ook tot een participatie-paradox: het kabinet heeft de mond vol van participatie, maar mensen in de bijstand worden beboet en gekort als ze iets voor een ander doen. Van oppassen op je kleinkinderen heeft de Staatssecretaris inmiddels gezegd dat het moet kunnen. Maar ook stofzuigen voor je tante of mantelzorgen voor je buurvrouw kan gezien worden als ‘op geld waardeerbare arbeid’. Welkom in de participatiesamenleving.

GroenLinks heeft een positiever mensbeeld dan het wantrouwige beeld in de Participatiewet. Verreweg de mensen willen bijdragen aan de samenleving: door te werken, te zorgen, of vrijwilligerswerk te doen.

Wij durven de stelling aan dat het idee dat mensen opgejaagd en gestraft moeten worden om aan het werk te komen, niet werkt. Werkzoekenden worden verplicht tot een tegenprestatie, alsof een uitkering geen recht is maar een gunst, wat geen goed doet voor het zelfvertrouwen.

En alsof dat allemaal nog niet genoeg is, is een kleine administratieve fout reden om gelijk een boete op te leggen of de uitkering te korten, vaak met gevolg dat mensen verder in de problemen of schulden komen. En waarom? Want aan het eind van het liedje hebben mensen nog steeds geen werk omdat er gewoon weg te weinig banen zijn, maar voelen mensen zich wel gekleineerd en gedemotiveerd. Ook de samenleving schiet daar niets mee op.

De controle, verantwoordings- en repressiecarrousel in de bijstand zijn bovendien peperduur. Als het college de verplichte tegenprestatie in de bijstand volledig zou hebben ingevoerd, zou dit leiden tot een enorme nieuwe ambtelijke moloch, om alles te registreren, implementeren en controleren. De indirecte kosten zijn wellicht nog hoger. Volgens de VNG en Divosa kan het opjaag en sanctiebeleid leiden tot verhoging van schulden bij werkzoekenden en tot een groter beroep op andere gemeentelijke vangnetten zoals de bijzondere bijstand, schuldhulpverlening en op ondersteuning van de voedselbanken en de maatschappelijke opvang.

Uit meerdere onderzoeken, en vele schrijnende praktijkvoorbeelden blijkt ontegenzeggelijk: het opvoeren van de druk op bijstandsgerechtigden werkt niet, en heeft zelfs vaak averechtse

gevolgen. Ook uit enquêtes onder beleidsmedewerkers, klantmanagers en leidinggevenden van sociale diensten blijkt dat repressie en dwang nauwelijks effect hebben. De helft van de geënquêteerden kan zich daarnaast goed voorstellen dat het opjaagbeleid tot wanhoop leidt .

Zie voor deze onderzoeken:

Koen, J., van Vianen, A., van Hooft, E. en U.C. Klehe (2014) Onderzoek Effectiviteit inzet reïntegratie instrumenten, Universiteit van Amsterdam,

Bolhaar, J., Ketel, N. en B. van der Klaauw (2014) Onderzoek naar effectiviteit inzet reïntegratieinstrumenten DWI, Vrije Universiteit

Resultaten Enquête Sociale Dienst (2015) De Monitor & Binnenlandsbestuur,

“Regels bijstand Onwerkbaar” - Binnenlands Bestuur 19 januari 2015.

Ander beleid in Heerhugowaard

Onder de Participatiewet vallen straks ook mensen met een arbeidshandicap. De gemeente krijgt echter te weinig middelen om deze mensen goed te begeleiden naar de arbeidsmarkt. Als de gemeente bijstandsgerechtigden vrij kan stellen van de dure controle-, verantwoordings- en repressiecarrousel, scheelt dat geld. Dat kan Heerhugowaard dan gebruiken om mensen die dat nodig hebben zo veel mogelijk te ondersteunen richting en te begeleiden op de arbeidsmarkt.

Het college probeert in Heerhugowaard de scherpste randjes van de Participatiewet af te vijlen. Maar wat GroenLinks betreft zouden we veel verder moeten gaan in het bestrijden van doorgeslagen controledwang en marginalisering van mensen met een bijstandsuitkering. De gemeentes zijn verantwoordelijk voor de Participatiewet, niet het Rijk. Heerhugowaard moet dan ook de ruimte claimen om de wet uit te voeren op de manier die zij het meest wenselijk en effectief acht. Wij willen dan ook dat Heerhugowaard kiest voor een andere aanpak.

Het bijstandsbeleid moet worden afgestemd op de mensen met een uitkering die aan het werk willen, die de regie op hun eigen leven terug willen pakken, en niet op het kleine deel dat niet wil. Wij willen een beleid dat uitgaat van vertrouwen zodat mensen weer gaan geloven in hun eigen kunnen en initiatief.

Heerhugowaard moet daarom kiezen voor een aanpak gebaseerd op ruimte voor ontplooiing, in plaats van repressie en controledrift. Mensen moeten zelf kunnen aangeven welke scholing, leerwerktraject of begeleiding voor hen nuttig is bij de zoektocht naar een baan. Daarnaast willen wij dat in plaats van dat elke verdiende euro wordt verrekend met de uitkering, tijdelijk werk of werk voor een beperkt aantal uren per week lonend worden. Juist dit soort banen zijn een goede opstap uit de uitkering. Nu nemen mensen kortdurend werk niet aan, omdat je daarmee je uitkering (deels) verliest. Zzp'ers die tijdelijk te weinig verdienen, moeten vaak hun

hele bedrijf opdoeken voor ze weer een uitkering krijgen. Wij willen af van dit soort perverse prikkels.

GroenLinks wil dat het college spoedig met een voorstel komt, waarin alle verplichtingen, repressie, sancties en tegenprestaties voor deelnemende Heerhugowaardse bijstandsgerechtigden worden geschrapt, en waarin mensen wordt toegestaan om het geld dat ze naast hun uitkering verdienen tot een bepaalde grens, volledig te houden.

GroenLinks stelt daarom voor dat het College een pilot begint, die er ongeveer als volgt uit zou moeten zien:

- Deelname aan de pilot is vrijwillig: bijstandsgerechtigden kunnen kiezen of ze eraan mee willen doen of niet.
- Alle verplichtingen die de bijstand met zich meebrengt worden afgeschaft voor deelnemers van de pilot.
- De bijverdiencapaciteit wordt voor de deelnemers aan de bijstand fors verruimd: mensen mogen tot een bepaalde grens alle bijverdiensten houden.
- Als het college dat nodig acht zouden mensen als onderdeel van de pilot bijvoorbeeld af kunnen zien van aanvullende regelingen.